

**Ομιλία της Ειρήνης Χειλά, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου
Πανεπιστημίου, στην ημερίδα που οργανώθηκε από την Ένωση
Αποστράτων Αξιωματικών Στρατού σε συνεργασία με το Σύνδεσμο
Επιτελών Εθνικής Αμύνης στο Αμφιθέατρο του Πολεμικού Μουσείου την
1^η Φεβρουαρίου 2010 με θέμα: «Οι επιπτώσεις για την χώρα μας από
την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση»**

**Η Τουρκία στην Ευρώπη: Η πρόκληση της ευρωπαϊκής περιπέτειας και
η θέση της Ελλάδας.**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση μια συζήτηση που σχετίζεται με την τρίτη διεύρυνση της Ένωσης προς την Ανατολή και τα Βαλκάνια. Στη συζήτηση αυτή κομβικό σημείο και παράγοντα που προκαλεί προστριβές στα μέλη της Ένωσης αποτελεί η προοπτική ένταξης της Τουρκία στην ευρωπαϊκή οικογένεια. Πρέπει η Τουρκία να αποτελέσει πλήρες μέλος της ΕΕ, ή όχι; Πρόσφατα παρατηρείται μια απομάκρυνση από την προοπτική της πλήρους ένταξης που εκφράζεται μέσα από την τάση που προτείνει μια ειδική προνομιακή σχέση.

Τα ζητήματα αυτά απασχολούν όχι μόνο τους ευρωπαίους εταίρους αλλά βεβαίως και τη χώρα μας στο επίπεδο των διαμορφωτών πολιτικής, της ακαδημαϊκής κοινότητας και ευρύτερα της ελληνικής κοινωνίας. Και τούτο διότι το θέμα της ευρωπαϊκής προοπτικής της Τουρκίας συνδέεται με διλήματα γεωπολιτικού και γεωστρατηγικού χαρακτήρα που αφορούν το ρόλο της στο διεθνή και περιφερειακό περίγυρο και τις σχέσεις της με την Ελλάδα.

ΕΕ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑ

Η Τουρκία έχει ορισμένα χαρακτηριστικά που την καθιστούν ελκυστική στα μάτια ορισμένων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το αυτοκρατορικό παρελθόν της ορίζει το βαθμό επιρροής της τόσο στα Βαλκάνια και τον Καύκασο όσο και στην Μέση Ανατολή, καθώς την καθιστά γνώστη των περιοχών αυτών και των προβλημάτων τους.

Για τη Δύση το πολιτικό σύστημα της Τουρκίας – δημοκρατικότερο από αλλά μουσουλμανικά κράτη- αποτελεί ένα εν δυνάμει πρότυπο για το μουσουλμανικό κόσμο. Το κυβερνών κόμμα της «Ανάπτυξης και της Δικαιοσύνης» ανήκει στα μετριοπαθή μουσουλμανικά κόμματα, γεγονός που παρουσιάζει στον κόσμο έναν άλλο δρόμο την εποχή που αυτός ζει υπό το φόβο του μουσουλμανικού εξτρεμισμού. Η αναπτυσσόμενη οικονομία της την καθιστά πόλο έλξης για επενδύσεις και ο μεγάλος πληθυσμός της μια συμφέρουσα αγορά. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης αποτελεί ένα φυσικό δίαυλο μεταξύ Ανατολής και Δύσης και συνεπακόλουθα μια σημαντική χώρα διακομιστή πετρελαίου και φυσικού αερίου, από τις -απαραίτητες για τη Δύση- χώρες της Μέσης Ανατολής και του Καυκάσου.

Ο έλεγχος των στενών των Δαρδανελίων, το μεγάλο γεωγραφικό βάθος και ο πολυπληθής στρατός επιβεβαιώνουν τη στρατηγική σημασία της Τουρκίας που την έχουν αναγάγει σε περιφερειακό παίχτη με ιδιάζοντα ρόλο στα σημεία προστριβών στον Καύκασο και την Μέση Ανατολή. Αυτός ο ρόλος άρχισε να διαφαίνεται ήδη από το 2003 με την προσέγγιση με το Ιράν και τη Συρία και την τότε άρνηση της τουρκικής εθνοσυνέλευσης να δεχτεί τη χρήση της περιοχής της Ν.Α. Τουρκίας από τις ΗΠΑ στις επιχειρήσεις στο Β. Ιράκ. Η συμφωνία αποκατάστασης των διπλωματικών σχέσεων με την Αρμενία- μέσα στο 2009- καθώς και οι διαμεσολαβητικές πρωτοβουλίες στη κρίση του Ιράν επιβεβαιώνουν την παραπάνω υπόθεση εργασίας.

Τα χαρακτηριστικά αυτά ,συστημικής προέλευσης, σε συνδυασμό με τις εσωτερικές πολιτικές διεργασίες και τις δυσκολίες προώθησης μεταρρυθμίσεων στο επίπεδο του εκδημοκρατισμού αποτελούν τους παράγοντες από όπου απορρέουν τα επιχειρήματα υπέρ η κατά της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας στην ΕΕ. Οι υπέρμαχοι της ένταξης της Τουρκίας όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Σουηδία, χωρίς να εξετάζουν σε ποιο σημείο του χάρτη η ΕΕ πρέπει ή μπορεί να σταματήσει να διευρύνεται, τονίζουν τον πληθυσμιακό παράγοντα και τις θετικές συνέπειες για τη διεύρυνση στην ευρωπαϊκή αγορά ενώ αποφεύγουν να απαντήσουν στο κρίσιμο ερώτημα των ορίων της Ευρώπης και του τι είναι ουσιαστικά η Ευρώπη. Πρόκειται για ένα προβληματισμό που αφορά την ευρωπαϊκή ταυτότητα και βρίσκεται στον πυρήνα της συζήτησης στους κόλπους της ΕΕ.

Οι άλλοτε υπέρμαχοι της άρνησης της τουρκικής ένταξης και νυν υποστηρικτές μιας ειδικής σχέσης , όπως η Γαλλία και η Γερμανία αντλούν επιχειρήματα από το μουσουλμανικό υπόβαθρο της γείτονος χώρας τονίζοντας την αντίθεση που υπάρχει με το χριστιανικό της Ευρώπης.

Κύλησε όμως αρκετό νερό στο αυλάκι από το 1999, έτος που η Τουρκία κρίθηκε υποψήφια προς ένταξη. Οι παλινωδίες της τουρκικής πολιτικής απέναντι στην εκπλήρωση βασικών κριτηρίων σε σχέση με το κοινοτικό κεκτημένο (παραβιάσεις ανθρωπίνων και μειονοτικών δικαιωμάτων, ο ρόλο του στρατού στα πολιτικά πράγματα- η μη ύπαρξη ουσιαστικά διαχωρισμού πολιτικής και στρατιωτικής εξουσίας , η αυταρχική συμπεριφορά έναντι άλλων κομμάτων –όπως πρόσφατα (Δεκ. 2009) η απαγόρευση λειτουργίας του κουρδικού κόμματος - , η ανελευθερία του τύπου, κα) και γενικότερα η μεγάλη καθυστέρηση των κοινωνικών μεταρρυθμίσεων όπως αποτυπώθηκαν στην Διάσκεψη του Ελσίνκι το 1999 , αποτελούν μερικά από τα επιχειρήματα μιας ομάδας κρατών (Γαλλία, Γερμανία, Αυστρία, Ολλανδία Ιταλία κα) που προκειμένου να συγκεράσουν τις αντιτιθέμενες απόψεις φαίνεται να κλείνουν προς την ειδική προνομιακή σχέση.

Ένα άλλο στοιχείο που διχάζει τους Ευρωπαίους είναι ο μεγάλος πληθυσμός της Τουρκίας. Για ορισμένα κράτη όπως η Μ. Βρετανία αποτελεί μια μεγάλη και αναδυομένη αγορά για την ευρωπαϊκή οικονομία (αύξηση καταναλωτικών αναγκών, φτηνό εργατικό κόστος κλπ), ενώ για άλλα θα σημάνει διόγκωση του μεταναστευτικού ρεύματος προς τη Δύση με επιπτώσεις για την ευρωπαϊκή ταυτότητα, δημοσιονομικό κόστος ενώ σε επίπεδο λήψης αποφάσεων λόγω του μεγέθους της , ανατροπή των ισχυουσών θεσμικών ισορροπιών. Δεν είναι τυχαία εξάλλου η άνοδος των εθνικιστικών κομμάτων σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες , τα οποία με αντιτουρκική ρητορεία είδαν τα ποσοστά τους να αυξάνονται στις εκλογές. Ακόμα και τα όχι στα δημοψηφίσματα για τη συνθήκη της Λισαβόνας σε ορισμένες χώρες αποτύπωναν εν μέρει την ανασφάλεια των λαών της Ευρώπης μπροστά σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

Το ερώτημα η η υπόθεση εργασίας αν θέλετε ,με δεδομένο το ευρωπαϊκό περιβάλλον είναι:

α) όπως η Τουρκία προσλαμβάνει τις ευρωπαϊκές επιφυλάξεις απέναντι στη προοπτική ενσωμάτωσης της στην Ευρώπη ,

β) με ποιο τρόπο αυτές οδηγούν σε ένα επαναπροσδιορισμό του εύρους του γεωστρατηγικού της ρόλου προς την κατεύθυνση της ανάδειξης της ως περιφερειακής δύναμης σε Καύκασο , Κ. Ασία και Μ ανατολή.

γ) Και ποιο θα είναι το κόστος/ όφελος για την Ελλάδα από την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας.

Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα η απάντηση είναι συνάρτηση της εξέλιξης στο πολυσύνθετο σκηνικό της εσωτερικής της πολιτικής , οι απόψεις που θα επικρατήσουν στο στρατιωτικό και πολιτικό κατεστημένο , η σύνθεση των αντίρροπων τάσεων μεταξύ κεμαλισμού (στρατός-τουρκική ελίτ) και ισλαμισμού(συνταγματική αναθεώρηση για περιορισμό της ανάμειξης του στρατού στη πολιτική- αποκάλυψη Σχέδιο “Βαριοπούλα” του 2003 για ανατροπή Ερντογαν).

Και σε κάθε περίπτωση αυτό που αξίζει να αναρωτηθούν οι Ευρωπαίοι είναι κατά πόσο η μέχρι τότε η Ευρώπη αποτελεί πλέον για την Τουρκία και την κυβέρνηση Ερντογαν μια «νομιμοποιημένη» πηγή αλλαγών προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού και των μεταρρυθμίσεων στο εσωτερικό της. Το ερώτημα δε αυτό αποκτά βαρύνουσα σημασία υπό το φως μιας μετακίνησης που παρατηρείται από την ένταξη στην ειδική σχέση . Και βεβαίως δεν είναι άμοιρη ευθυνών η Τουρκία για αυτή την εξέλιξη. Απεναντίας έχει μεγάλο μερίδιο ευθύνης.

Όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα έχει να κάνει με το πώς βλέπει η Τουρκία τη θέση της στο κόσμο.

Ο Τούρκος ΥΠΕΞ κος Νταβούτογλου σε ομιλία του πριν από λίγες μέρες στην σύνοδο Τούρκων πρέσβων στη Κων/πολη αναφερόμενος στη βαρύνουσα γεωπολιτική θέση της χώρας του δήλωνε ότι « οποίο χάρτη και αν κοιτάξεις η Τουρκία βρίσκεται στο κέντρο». Είναι ίσως πρώιμο να λεχθεί αν η Τουρκία έχει κατακτήσει το ρόλο μιας ισχυρής περιφερειακής δύναμης. Ως θεωρητικός όμως των διεθνών σχέσεων οφείλω προσωπικά να αξιολογώ τις κρατικές συμπεριφορές σε συσχέτισμό με το διεθνή και περιφερειακό περίγυρο. Σε ένα αβέβαιο και ασταθές περιβάλλον όπου η ανάδειξη περιφερειακών παικτών είναι συνάρτηση όχι μιας στρατηγικής στρατιωτικής αντιπαράθεσης, όπως

κατά τον Ψυχρό πόλεμο, αλλά επιμέρους απειλών σε τοπική κλίμακα που απαιτούν στρατηγικά, διπλωματικά και στρατιωτικά σχεδιασμένες πολιτικές αποκλιμάκωσης και απάντησης, θεωρώ ότι η Τουρκία έχει ένα γεωπολιτικό πλεονέκτημα το οποίο δεν χάνει ευκαιρία για να αξιοποιήσει.

.Είναι γεγονός ότι η ανάληψη των καθηκόντων του Τουρκικού ΥΠΕΞ από τον καθηγητή Αχμέτ Νταβούτογλου (Μάιος 2009) επανακαθόρισε την τουρκική εξωτερική πολιτική σε μια στρατηγική περιφερειακού παίκτη επιδιώκοντας επιρροή από την «Αδριατική μέχρι τις παρυφές της Κίνας».

Η στρατηγική αυτή όμως για να μπορέσει να λειτουργήσει αποτελεσματικά σένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον όπου οι δυνάμεις της σύγκρουσης και του ανταγωνισμού συνυπάρχουν με αυτές της συνεργασίας , πρέπει η χώρα που επιλέγει το ρολό αυτό να οικοδομήσει μια εικόνα «σταθεροποιητή» στηριγμένη σε συνεργατικές σχέσεις αμοιβαίου οφέλους σε κρίσιμους τομείς όπως ενεργειακή ασφάλεια , διευθέτηση περιφερειακών συγκρούσεων και ζητημάτων που απασχολούν τη διεθνή και περιφερειακή ασφάλεια (έλεγχος πυρηνικών ,λαθρομετανάστευση, κ.α).

Προκειμένου όμως να δημιουργήσεις consensus σε διαφορά επίπεδα θα πρέπει να καταστήσεις τον εαυτό σου αυτό που στη θεωρία αποκαλείται “user friendly”. Στη περίπτωση αυτή η επιλογή της «πολιτικής των μηδενικών προβλημάτων με τους γείτονες», η βελτίωση των σχέσεων της με την Αρμενία και τη Συρία η τα μέτρα για επίλυση του κουρδικού , οι ενεργειακές συμφωνίες με τη Ρωσία και οι δηλώσεις για την ανάγκη σύσφιξης των σχέσεων των δυο χωρών σε στρατηγικό και εμπορικό επίπεδο , αντικατοπτρίζουν την ισχύ της επιλογής αυτής.

Τι σημαίνει όμως αυτή η στροφή της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής; Παραμένει ως πρωτεύων στόχος η ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ;

Η δήλωση του κ. Νταβούτογλου ότι «στην Ευρώπη μπορούμε να είμαστε Ευρωπαίοι και ανατολίτες στην Ανατολή, γιατί είμαστε και τα δύο» κρίνεται φαινομενικά αμφίσημη. Από την άλλη όμως οι λεπτές ισορροπίες που επιδιώκει να κρατήσει η Τουρκία ανάμεσα στην επιλογή ρόλου περιφερειακού παίκτη –σταθεροποιητή και ειρηνοποιού- σε Μέση Ανατολή- διαθέσιμη να συνομιλήσει με τη Χαμάς στο Παλαιστινιακό η με τους μετριοπαθείς Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν η να διαμεσολαβήσει μεταξύ Ισραήλ και Συρίας- Καύκασο

και Κεντρική Ασία και ευρωπαϊκού μοντέλου αποκαλύπτει ένα δρώντα με υψηλές φιλοδοξίες που αξιοποιεί τα πλεονεκτήματά του για να πετύχει τους στόχους του. Ένα από αυτά τα πλεονεκτήματα είναι και ο παράγων ένταξη η οποία όμως προϋποθέτει την αποδοχή του ευρωπαϊκού κεκτημένου, των ευρωπαϊκών αξιών και της συνεχούς προσπάθειας κοινωνικοποίησης στη βάση αυτών των αρχών.

Εδώ συνεπώς παρουσιάζονται οι δύο όψεις του Ιανού σχετικά με την τουρκική εξωτερική πολιτική και θα πρέπει να επιλέξει ποιο πρόσωπο της ταιριάζει καλύτερα.

Στο τρίτο ερώτημα που αφορά τη θέση της Ελλάδας έχω να επισημάνω τα εξής. Από το 1999 με την υπογραφή της συνθήκης του Ελσίνκι και την αποδοχή της τουρκικής υποψηφιότητας, η θέση της χώρας μας είναι σταθερή υπέρ της τουρκικής ένταξης υπό τον όρο εκπλήρωσης των κριτηρίων που θέτει η διαπραγματευτική και ενταξιακή διαδικασία. Αυτό μεταξύ των άλλων σημαίνει ότι η Τουρκία θα πρέπει να εγκαταλείψει την αναθεωρητική πολιτική στο Αιγαίο και να εφαρμόσει το πρωτόκολλο της Άγκυρας ανοίγοντας τα τουρκικά λιμάνια και αεροδρόμια στα κυπριακά πλοία και αεροσκάφη. Τούτο σημαίνει ότι η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας είναι συνάρτηση- μεταξύ των άλλων – και με τη πορεία του Κυπριακού στο βαθμό που τουλάχιστον 8 από τα διαπραγματευτικά κεφάλαια (έχουν ανοίξει 11 από τα 35) είναι παγωμένα λόγω της άρνησης της ουσιαστικά να διαπραγματευτεί με ένα κράτος-μέλος, την Κυπριακή Δημοκρατία.

Με την ίδια λογική η Ε.Ε καθίσταται σημαντικός παράγων στις ελληνοτουρκικές σχέσεις αφού η παραβίαση των αρχών του Ελσίνκι δεν θίγει μόνο ένα ευρωπαϊκό εταίρο αλλά αντίκειται στις αρχές και αξίες που απορρέουν από το ίδιο το ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Η επιλογή αυτή έχει ως αφετηρία το δίλημμα ασφάλειας που οι πράξεις της Τουρκίας προκαλούν δηλ. η αμφισβήτηση του εθνικού εναέριου χώρου, του FIR Αθηνών, της υφαλοκρηπίδας, της ελληνικής κυριαρχίας στο ανατολικό Αιγαίο με την πολιτική των γκρίζων ζωνών και η απειλή του casus belli σε περίπτωση επέκτασης των ελληνικών χωρικών υδάτων από 6 σε 12ν.μ. Γεγονός που οδηγεί σε μια κούρσα εξοπλισμών η οποία –με δεδομένα και τα

οικονομικά προβλήματα της χώρας- δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την υπάρχουσα κατάσταση.

Σε αυτό το πλαίσιο η επιλογή της ενταξιακής λογικής με την παράλληλη διατήρηση των στρατιωτικών ισορροπιών μεταξύ των δύο χωρών εξυπηρετούσε ένα διπλό στόχο: α) την «ευρωπαϊκή» των ελληνοτουρκικών διαφορών και β) την ενίσχυση της διαπραγματευτικής δύναμης της χώρας μας.

Κανείς δεν αμφισβητεί ότι η στρατηγική του Ελσίνκι παραμένει ένας ισχυρός μοχλός πίεσης προς την κατεύθυνση των ευρωπαϊκών μεταρρυθμίσεων. Τα αποτελέσματα της ένταξης των χωρών των ανατολικών Βαλκανίων- παρά τις δυσκολίες- η εκπεφρασμένη βούληση των δυτικών Βαλκανίων να ενταχθούν στην ΕΕ, είναι ενθαρρυντικά. Ειδικότερα, η διεύρυνση της Ένωσης στην περιφέρεια αυτή συνέβαλε στην πολιτική και οικονομική ωρίμανση των χωρών αυτών, προϋποθέσεις που η περιοχή είχε ανάγκη για να αναπτυχθεί και να αποτελέσει ένα ενιαίο σύνολο με κοινούς στόχους και αξίες. Κάτι ανάλογο αποσκοπούσε και η επιδιωκόμενη ένταξη της Τουρκίας. Η μετατροπή της δηλαδή από μία αναθεωρητική δύναμη σε ένα υποστηρικτή του status quo με καταλύτη την κοινωνικοποιητική δράση του ευρωπαϊκού κεκτημένου.

Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο ακυρώνει η ευρωπαϊκή προοπτική την τάση ανάδειξης της σε ισχυρή δύναμη; Η απάντηση στο ερώτημα δεν μπορεί παρά να είναι όχι . Η ένταξη σε διεθνείς θεσμούς δεν ανατρέπει τις κρατικές επιλογές αλλά αποτελεί ένα μηχανισμό ελέγχου και πειθαρχίας με δεδομένη τη ανάπτυξη σχέσεων αλληλεξάρτησης, συνεργασίας και υλοποίησης κοινών στόχων.

Ο προβληματισμός που παρατηρείται τον τελευταίο χρόνο όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ πλήρους ένταξης και ειδικής προνομιακής σχέσης προς την οποία φαίνεται να συγκλίνει πλέον ένα μέρος των κρατών μελών θέτει ένα δίλλημα για τους Έλληνες διαμορφωτές αποφάσεων. Θα παραμείνει προσκολλημένη η χώρα στην πλήρη ένταξη η θα επιλέξει το καθεστώς της ειδικής σχέσης; Την στιγμή αυτή δεν μπορούμε να προφητέψουμε τι θα γίνει. Θεωρώ ότι η διαμόρφωση της θέσης μας θα εξαρτηθεί από την δυναμική των ευρωπαϊκών διεργασιών, την επίλυση του ζητήματος προσδιορισμού της

ευρωπαϊκής ταυτότητας, την αντίδραση της ελληνικής κοινωνίας, την αποσαφήνιση της συγκεκριμένης σχέσης και το ελληνικό εθνικό συμφέρον.

Ο πυρήνας της ελληνικής πολιτικής δεν αφορά παίγνιο μηδενικού αθροίσματος, αλλά παίγνιο που όλοι μπορούν να αποκομίσουν όφελος. Η ενέργεια, το περιβάλλον, ο τουρισμός, η ανταλλαγή τεχνογνωσίας στο επίπεδο της διακυβέρνησης και της οικονομίας είναι τομείς που η χώρα μας μπορεί να έχει ρόλο. Τα Βαλκάνια και η Ανατολική Μεσόγειος αποτελούν γεωγραφικούς χώρους που η Ελλάδα δεν πρέπει να ξεχνά ότι ανήκει, η ενασχόλησή της συνεπώς με τις περιοχές αυτές αποτελεί κύριο μέλημα της πολιτικής της. Οι αποσταθεροποιητικές τάσεις λόγω εθνικιστικών εξάρσεων στο Κόσσοβο και τη Βοσνία, το Σκοπιανό, η εκκρεμότητα στο Κυπριακό, αλλά και η ίδια η Τουρκία αποτελούν προκλήσεις που η ελληνική εξωτερική πολιτική οφείλει να ανταποκριθεί με γνώμονα τα συμφέροντα της, το διεθνές δίκαιο και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή της στην οργανωμένη διεθνή κοινωνία.

Τόσο η Ελλάδα όσο και Τουρκία αναζητούν το ρόλο τους σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο όπου αναδύονται νέες προκλήσεις για την εσωτερική, και την διεθνή και περιφερειακή σταθερότητα. Η Ελλάδα καλείται να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις με τρόπο που να διασφαλίζει σταθερότητα και ευημερία. Ανοιχτά μέτωπα, όπως όλοι γνωρίζουμε, υπάρχουν. Σε ότι αφορά την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας η Ελλάδα πρέπει να εκμεταλλευτεί την μακρόχρονη αυτή διαδικασία αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που της δίνει η διαπραγμάτευση αυτή για την επίλυση των διμερών ζητημάτων και του Κυπριακού.

Ευχαριστώ.

**Ομιλία του Γιάννη Μαρίνου, Δημοσιογράφου – τ. Ευρωβουλευτή, στην
ημερίδα που οργανώθηκε από την Ένωση Αποστράτων Αξιωματικών
Στρατού σε συνεργασία με το Σύνδεσμο Επιτελών Εθνικής Αμύνης στο
Αμφιθέατρο του Πολεμικού Μουσείου την
1^η Φεβρουαρίου 2010 με θέμα: «Οι επιπτώσεις για την χώρα μας από
την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση»**

Για να δοθεί περισσότερο αξιόπιστη απάντηση στο ερώτημα που έθεσαν οι οργανωτές της σημερινής ημερίδας θα πρέπει να διερευνήσουμε ποια από τις Τουρκίες πρόκειται να αποφασισθεί αν θα γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γιατί το τελευταίο καιρό γίνεται ολοένα και πιο ξεκάθαρο ότι δύο τουλάχιστον διαφορετικές Τουρκίες αναμετρώνται σε έναν αγώνα, όπου χρησιμοποιούνται από τα πιο αξιομνημόνευτα επιχειρήματα έως οι πιο αδίστακτες δολοπλοκίες με χαρακτηριστικά αλληλοεξόντωσης.

Πριν λίγα χρόνια η εικόνα της Τουρκίας ήταν πιο ξεκάθαρη. Κυρίαρχο και ανεπίδεκτο αμφισβήτησης χαρακτηριστικό της ήταν το κοσμικό κράτος . Αυτό που θεμελίωσε και επέβαλε ακόμα και δια της βίας ο Κεμάλ Ατατούρκ και με υποτυπώδη και επιφανειακά στοιχεία Δυτικοευρωπαϊκού τύπου δημοκρατίας. Σ' αυτό ήταν απόλυτος ρυθμιστής του πολιτεύματος οι Ένοπλες Δυνάμεις σε στενή συνεργασία με τη δικαστική εξουσία και υπέρτατο εγγυητή το Συνταγματικό Δικαστήριο.

Αυτό το ανεπίδεκτο αμφισβήτησης καθεστώς άρχισε να διαβρώνεται από τη βαθμιαία αναβίωση του ισλαμισμού. Αλλά και από την προώθηση της ιδέας ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Την δεύτερη αυτή

Τουρκία που εκφράζεται από τα πιο προοδευτικά στρώματα του τουρκικού λαού και τις μεγάλες επιχειρήσεις, κατόρθωσε ο ευφυέστατος ισλαμιστής ηγέτης Ταγίπ Ερντογάν να αναδείξει σε σύμμαχό του. Η μεθόδευση πραγματοποιείται με τη βαθμιαία αναθεώρηση της νομοθεσίας, ακόμα και του Συντάγματος, προς το Ευρωπαϊκό κεκτημένο. Αυτή συνεπάγεται θεσμική αποδυνάμωση της στρατοκρατικής ηγεμονίας. Τα αλληπάλληλα πραξικοπήματα με περιόδους στρατιωτικής δικτατορίας θα πρέπει να θεωρηθούν φάσεις αυτής της αναμέτρησης, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη.

Το βαθμιαία αναδυόμενο μετριοπαθές ισλαμικό δημοκρατικό κράτος δεν διστάζει να αλλάζει κάθε τόσο το Σύνταγμα και να διώκει ακόμα και εν ενεργεία στρατηγούς για πραγματικές ή δήθεν συνομωσίες. Η υπόθεση Εργκενεκόν παρουσιάζεται ως σχέδιο νέου πραξικοπήματος προς εξουδετέρωση του κράτους των Ερντογάν - Γκιούλ και του δειλά αλλά σταθερά διευρυνόμενου ισλαμικού πόλου, που αμφισβητεί το κοσμικό κράτος του Κεμάλ και τείνει να πάρει διαστάσεις πλήρους επικράτησης. Όμως η τελευταία ομόφωνη απόφαση της Ολομέλειας του Συνταγματικού Δικαστηρίου που αφαιρεί από τα πολιτικά δικαστήρια το δικαίωμα να δικάζουν στρατιωτικούς, άρα και για την υπόθεση Εργκενεκόν, δείχνει ότι το Κεμαλικό Κράτος αρνείται να καταθέσει τα όπλα.

Άρα δεν είναι σήμερα διόλου σαφές για ποια Τουρκία συζητούμε ως υπό ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Και μάλιστα μετά από κάποια χρόνια. Άλλες θα είναι οι συνέπειες και για την Ελλάδα και για την Ε.Ε. από το ποια Τουρκία θα ενταχθεί σ' αυτήν. Αν ενταχθεί ποτέ. Η προαναφερθείσα απροσδόκητη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου δεν γνωρίζουμε ποια συνέχεια θα έχει. Πάντως αποδυναμώνει τις προσδοκίες εκείνων, που ήταν βέβαιοι ότι ο πανέξυπνος και με εξαιρετικές ηγετικές ικανότητες «μετριοπαθής» ισλαμιστής Ερντογάν επικρατεί πια στην αναμέτρηση με τους Κεμαλικούς στρατηγούς. Η δήλωση του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων στρατηγού Μπασμπούγ ότι ο Ερντογάν επαναφέρει τη διαμάχη κοσμικών και ισλαμιστών νομίζω ότι έχει βαρύνουσα σημασία. Ακούγεται ως προειδοποίηση, που δεν αποκλείει μian ακόμα στρατιωτική παρέμβαση εν ονόματι του σεβασμού του πολιτεύματος, που ταυτίζεται με την Κεμαλική και όχι ισλαμικού τύπου Δημοκρατία.

* *

Εδώ στην Ελλάδα οι υπέρμαχοι της ένταξης υπαγορεύουν από χρόνια την επίσημη πια άποψη ότι συμφέρει την Ελλάδα μια Τουρκία μέλος της Ε.Ε και συνεταίρος της χώρας μας προσαρμοσμένη και υποταγμένη στο λεγόμενο κοινοτικό κεκτημένο, παρά μια Τουρκία εκτός Ε.Ε. με ειδική σχέση. Πανίσχυρη ούτως ή άλλως στρατιωτικά και φανερά χωρίς δημοκρατικές ευαισθησίες, θα συνεχίσει ανενόχλητη τους εκβιασμούς, τις απειλές και τις διεκδικήσεις σε βάρος της Ελλάδας.

Η πολιτική της στήριξης από μέρους μας της Τουρκικής υποψηφιότητας για ένταξη στην Ε.Ε. δεν φαίνεται να αποδίδει καρπούς. Η Τουρκία δεν δείχνει οποιαδήποτε διάθεση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της για καλή γειτονία. Αλλά δυστυχώς και η Ελλάδα δεν δείχνει αποφασισμένη να αναστείλει τη διαδικασία ένταξης προβάλλοντας, όπως έχει δικαίωμα, βέτο ώστε να εξαναγκάσει την γείτονα να σταματήσει την εχθρική συμπεριφορά της και να εγκαταλείψει τις παράνομες σε βάρος μας διεκδικήσεις της. Αντίθετα η Τουρκία αδίστακτα αλλά πολύ μεθοδικά τις επαυξάνει δοκιμάζοντας τις ελληνικές αντοχές και την προσφερόμενη επιείκεια ή εθελούφλωση των λοιπών εταίρων μας στην Ε.Ε.

Πιθανολογώ ότι αυτή η αμέριμνη ή αμήχανη στάση της Ελλάδας βασίζεται στην ελπίδα ότι άλλες πιο ισχυρές χώρες μέλη, που απορρίπτουν την τουρκική ένταξη και προτιμούν την ειδική σχέση θα προβάλουν βέτο όταν έλθει η στιγμή για την τελική απόφαση. Πρόκειται για λάθος. Γιατί, πρώτον, κανείς δεν είναι βέβαιος ότι τότε θα είναι στην εξουσία ο Σαρκοζί ή η Άνγκελα Μέρκελ. Δεύτερον, έχει αποδειχθεί ότι και σε προηγούμενες αμφιλεγόμενες υποψηφιότητες όπως της Κύπρου, όταν προχωρούν συναινετικά οι διάφορες φάσεις της ενταξιακής διαδικασίας, δημιουργείται ηθική δέσμευση που δεν επιτρέπει να προβληθεί ξαφνικά ένα όχι στην ένταξη. Γιατί αυτό θα σήμαινε ότι μέχρι τώρα σας κοροϊδεύαμε διευκολύνοντας την ένταξη και πιέζοντάς σας να συμμορφωθείτε στο κοινοτικό κεκτημένο. Έτσι μπήκε και η Κύπρος στην Ε.Ε.

Στην περίπτωση της Τουρκίας παρεμβάλλεται και ένας τρίτος εκτός των συνθηκών παράγων. Το τι θέλουν οι ΗΠΑ. Και οι Αμερικανοί θέλουν την Τουρκία μέλος της Ε.Ε. καθώς μέσω αυτής θα ενισχύσουν την ήδη ανεπίσημη αλλά αποτελεσματική παρέμβασή τους στα ευρωπαϊκά πράγματα με

ανθυπάτους την σταθερά αντικοινοτική Βρετανία στη Δύση και την Τουρκία στην Ανατολή. Μια μορφή σάντουιτς όπου θα συμπιέζονται οι ενδιάμεσοι.

Για τους Αμερικανούς η Τουρκία έχει τεράστια στρατηγική σημασία, την θέλουν δικό τους σύμμαχο και συνεταίρο στην ευαίσθητη περιοχή της Μέσης Ανατολής και ως αντίβαρο στον ισλαμικό εξτρεμισμό. Έτσι ελπίζουν ότι θα μπορούσε μια και πάλι ισλαμική Τουρκία να ηγηθεί και κυριαρχήσει. Τα νεοοθωμανικά όνειρα του κ. Ερντογάν που επεξεργάζεται το στρατηγικό μυαλό του υπουργού Εξωτερικών κ. Νταβούτογλου οι Αμερικανοί τα θέλουν να υλοποιούνται στην ευρωπαϊκή ήπειρο και δευτερευόντως στον υπόλοιπο μουσουλμανικό κόσμο. Και αυτό θα διασφαλισθεί. Καλύτερα με την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. Και αυτή η ένταξη, όσο και αν φαίνεται αδιανόητη μπορεί τελικά να επιτευχθεί όχι με προσαρμογή της Τουρκίας στο κοινοτικό κεκτημένο, αλλά με αποδοχή της Τουρκίας με δικούς της όρους (δήλωση Μπαμπατζάν). Άλλωστε μήπως με τους τουρκικούς όρους δεν μετέχει η Κυπριακή Δημοκρατία στην Ε.Ε., ως δευτέρας κατηγορίας μέλος; Κάτι που αποδέχονται με σκυμμένο το κεφάλι και η Λευκωσία και η Αθήνα κάνοντας ότι δεν καταλαβαίνουν;

Τι θα εσήμαινε λοιπόν για την Ελλάδα ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.; Οι ελπιδοφόρες προσδοκίες όσων είναι υπέρ της ένταξης διαρκώς και αδυνατίζουν. Η άκαμπτη και προκλητική συμπεριφορά της απέναντι της Ελλάδας θα συνεχισθεί. Άλλωστε ούτε στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ, αποτρέπεται αυτή η εχθρική συμπεριφορά από τους λοιπούς συμμάχους μας.

Παράλληλα προς τις συνεχώς μειούμενες προσδοκίες για οφέλη της Ελλάδας από την τουρκική ένταξη, συνειδητοποιούνται οι αρνητικές έως εξαιρετικά επικίνδυνες επιπτώσεις, οι οποίες εν πολλοίς προβληματίζουν και πολλές από τις άλλες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις. Πολύ περισσότερο τους λαούς τους.

- Η Ελλάδα ήδη δοκιμάζεται από την αθρόα εισβολή των λαθρομεταναστών. Μπορεί εύκολα ο καθένας να κατανοήσει τι θα συμβεί με την ελεύθερη εγκατάσταση Τούρκων στην Ελλάδα, η οποία θα συνιστά πια δικαίωμά τους. Θα μπορούσε να τους κάνει και πάλι κυρίαρχους στα εδάφη μας. Πέρα δε από την πληθυσμιακή αλλοίωση θα μετέτρεπε την Ελλάδα σε νεομουσουλμανική χώρα, σύμφωνα με την εκφρασθείσα προσδοκία του κ. Νταβούτογλου, που προσβλέπει σε μια νεοοθωμανική ενότητα και συνεργασία στα βαλκανικά κράτη.

- Ταυτόχρονα θα μειωνόταν μέχρι μηδενισμού η δωρεάν οικονομική στήριξη προς την Ελλάδα υπέρ της πολύ φτωχότερης Τουρκίας. Το υψηλό κόστος της τουρκικής ένταξης τρομάζει ήδη και τους λοιπούς Ευρωπαίους, καθώς πρόκειται για τεράστια χώρα, με τον πολύ σύντομα μεγαλύτερο πληθυσμό από όλες τις άλλες και με τα περισσότερα οικονομικά προβλήματα.
- Ο μεγάλος πληθυσμός της Τουρκίας θα είχε ως επακόλουθο να κυριαρχήσει η παρουσία των εκπροσώπων της σε όλα τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. (Ευρωκοινοβούλιο, Επιτροπή, ακόμα και στο υπαλληλικό προσωπικό των κοινοτικών θεσμών) με αντίστοιχη ενίσχυση της επιρροής της. Σε συνεργασία δε με τη Βρετανία, που δεν θέλει με κανένα τρόπο την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και οι ΗΠΑ, θα επέβαλλαν τη βούλησή τους στα κοινοτικά πράγματα και σε βάρος όσων έχουν αντίθετα συμφέροντα και διαφορές με τους Τούρκους, όπως η Ελλάδα και η Κύπρος.
- Τέλος θα ήταν αναπόφευκτη η δραματική ενίσχυση του Ισλάμ, που ήδη είναι ισχυρό, δημιουργεί προβλήματα κοινωνικής αποσταθεροποίησης και εκτρέφει τους ολοένα πολλαπλασιαζόμενους πυρήνες των μουσουλμάνων εξτρεμιστών, ακόμα και της Αλ Κάιντα. Μπορεί αυτό να μην απασχολεί επισήμως τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών, λόγω σεβασμού του διαχωρισμού Κράτους και θρησκείων, όμως ολοένα και περισσότερο τρομάζει τους λαούς και ενδυναμώνει τα ακροδεξιά εθνικιστικά στοιχεία. Έτσι προετοιμάζονται πια νέοι φασισμοί της άκρας δεξιάς αλλά και της άκρας αριστεράς. Ήδη ο μαύρος και ο κόκκινος φασισμός τείνουν να αναδεικνύονται και πάλι σε απειλή κατά της δημοκρατίας ακόμα και στην Ελλάδα.

Το δυστύχημα είναι ότι η Τουρκία και εκτός Ε.Ε., δεν θα αλλάξει συμπεριφορά. Θα συνεχίσει όπως και σήμερα υπό τη γενική ανοχή των συμμάχων και συνεταίρων μας. Η Ελλάδα, με εξασθενημένη τραγικά την οικονομία της, υποχείριο των ξένων τραπεζικών κολοσσών και με καταρρακωμένη πια την αξιοπιστία της διεθνώς ούτε θα εισακούγεται ακόμα και αν έχει αναμφισβήτητο δίκιο, ούτε θα έχει τις δυνατότητες να αμυνθεί επαρκώς σε θερμά επεισόδια και συνοριακές αμφισβητήσεις.

Ως προς το ερώτημα, που έθεσα στην αρχή της ομιλίας μου για το πια Τουρκία θα κληθεί να ενταχθεί στην Ε.Ε. η απάντηση που πιθανολογώ είναι η εξής: Αν επανακυριαρχούσε στην Τουρκία το Κοσμικό Κράτος και ο Κεμαλισμός μάλλον δεν θα θελήσει να επιμείνει στην ευρωπαϊκή της υποψηφιότητα εκτός αν γίνει δεκτή με τους δικούς της όρους, ως προς τον ρόλο του στρατού και κάποιες συρρικνωμένες ατομικές και πολιτικές ελευθερίες. Αν επικρατήσει ο ψευδομετριοπαθής ισλαμισμός και η δημοκρατικότερη επίφαση που της προσδίδει ο μεγάλων ηγετικών προσόντων Ερντογάν θα γίνει ίσως δεκτή η Τουρκία στην Ε.Ε. για τους λόγους που προανέφερα, αλλά θα επιφέρει ένα ακόμα πλήγμα στην ενότητα, την πρόοδο και τον πολιτισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ήδη κλυδωνίζεται. Κατά κάποιους απαισιόδοξους αποσυντίθεται. Κι αυτό με την ενθουσιώδη συμβολή πολλών και διαφόρων ψευδοπροοδευτικών και ψευδοδημοκρατικών δυνάμεων, οι οποίες εδώ στην χώρα μας εξακολουθούν μάλιστα να επηρεάζουν αποφασιστικά τους Έλληνες πολίτες. Οι δυνάμεις αυτές μας ωθούν απροσχημάτιστα πια στην παραβίαση των νόμων, ακόμα και του Συντάγματος και συνεπώς στην υπονόμευση της μάλλον προβληματικής δημοκρατίας μας. Και αυτά συμβαίνουν ολοφάνερα υπό την αμήχανη ανοχή και τον στρουθοκαμηλισμό των δύο μεγάλων κομμάτων και κάποιων δεκαρολόγων των ΜΜΕ.

Υπενθυμίζω κυρίες και κύριοι, ότι με το να χώνουν οι στρουθοκάμηλοι το κεφάλι τους στην άμμο δεν τις γλυτώνει από το να τις κατασπαράσσουν τα λεοντάρια.

Ομιλία του Δημήτριου Νεζερίτη, πρέσβυ ε.τ, στην ημερίδα που οργανώθηκε από την Ένωση Αποστράτων Αξιωματικών Στρατού σε συνεργασία με το Σύνδεσμο Επιτελών Εθνικής Αμύνης στο Αμφιθέατρο του Πολεμικού Μουσείου την 1^η Φεβρουαρίου 2010 με θέμα: «Οι επιπτώσεις για την χώρα μας από την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

Θα αρχίσω τις παρατηρήσεις μου με ένα υπαρξιακό, κατά κάποιο τρόπο, ερώτημα. Έχει έννοια να μιλάμε για συνέπειες για την Ελλάδα από την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ, όταν σήμερα κυκλοφορεί ευρύτατα ότι η Τουρκία ΔΕΝ πρόκειται να ενταχθή και ότι το καλύτερο που έχει να περιμένει είναι ένα είδος ειδικής σχέσεως;

Η απάντησή μου στο ερώτημα αυτό είναι σαφής: ΝΑΙ, έχει έννοια. Μπορεί σήμερα οι κυβερνήσεις διαφόρων Ευρωπαϊκών χωρών να έχουν ταχθή απεριφράστως κατά της πλήρους εντάξεως της Τουρκίας, αλλά δεν πρέπει να ξεχνούμε ορισμένα πράγματα: Ακόμη μεγαλύτερος αριθμός κυβερνήσεων – μεταξύ των οποίων και η ελληνική- υποστηρίζουν την ένταξη της Τουρκίας –η κάθε μία για τους δικούς της λόγους. Επίσημη θέση της ΕΕ παραμένει η ένταξη της Τουρκίας. Οι κυβερνήσεις που εναντιώνονται στην ένταξη της Τουρκίας υπόκεινται και αυτές στην εκλογική κρίση του λαού και μπορεί αύριο να αντικατασταθούν. Τα πολιτικά κόμματα μεταβάλλουν άποψη –όρα το γερμανικό FDP, ο αρχηγός του οποίου σημερινός Αντικαγκελάριος και Υπουργός Εξωτερικών κ. Westerwelle μετέβαλε την αρνητική θέση του

κόμματός του σε εκείνη της υποστηρίξεως της εντάξεως. Η Κυβέρνηση των ΗΠΑ –η σημερινή ή μία μελλοντική- μπορεί να αλλάξει τις προτεραιότητες της και να επανέλθει στην γραμμή Clinton της πιεστικής υποστηρίξεως της εντάξεως της Τουρκίας. Όλα αυτά μπορεί να απαιτήσουν μακρύ χρονικό διάστημα, η Τουρκία όμως έχει την ικανότητα της αναμονής. Και οι αντιτιθέμενοι στην ένταξη δεν μπορούν να βασίζονται στην κατασκευή ότι η Τουρκία θα έχει πάντοτε το δημοκρατικό αυτό έλλειμμα που θα αποτρέψει την ένταξη. Είναι αυτή η φιλοσοφία –άν μπορεί να χαρακτηριστεί έτσι- που πρέσβευε ότι στο Κυπριακό ο Denktash θα λέει πάντοτε όχι και συνεπώς δεν χρειάζεται να καταβληθεί εκ μέρους μας η παραμικρή προσπάθεια. Αποτέλεσμα αυτής της αυταρέσκου στάσεως ήταν το σχέδιο Αννάν.

Ο μόνος αμετάβλητα αρνητικός παράγων έναντι του ενδεχομένου της τουρκικής εντάξεως θα ήταν η γνώμη των ευρωπαϊκών λαών. Εάν αυτοί ηρωτώντο, η απάντησής τους θα ήταν αρνητική. Αλλά, ανεξαρτήτως των δηλώσεων του κ. Sarkozy, δημοψηφίσματα για την ένταξη μιάς οποιασδήποτε χώρας ουδέποτε έγιναν και δεν πρόκειται να γίνουν . Οι λόγοι είναι προφανείς.

Η υπόθεση της ενδεχομένης εντάξεως της Τουρκίας στην ΕΕ έχει απασχολήσει τόσο την Ελλάδα όσο και τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες όσο λίγα άλλα ευρωπαϊκά θέματα και η εξέλιξή της είναι χαρακτηριστική των γενικωτέρων προβληματισμών της Ευρώπης.

Την εποχή του Ελσίνκι, το 1999, η ατμόσφαιρα στην Ευρώπη ήταν κατά πολύ θετική, αν και όχι ενθουσιώδης. Η τουρκική ένταξη εμφανιζόταν σαν μία αναπόφευκτη εξέλιξη, η οποία για ορισμένα κράτη-μέλη παρουσίαζε ιδιαίτερα θετικά σημεία. Η Γαλλία και η Γερμανία –Chirac, Schroeder, Fischer- πρωταγωνιστούσαν σε δηλώσεις υπέρ της εντάξεως. Στη συνέχεια όμως, η γενικότερη αρνητική διάθεση των ευρωπαίων πολιτών έναντι της άνευ μέτρου και άνευ επαρκούς προετοιμασίας διευρύνσεως της Ενώσεως, σε συνδυασμό με πολιτικές μεταβολές στις κυβερνήσεις μερικών κρατών οδήγησε σε εν πολλοίς μεταστροφή του κλίματος.

Η ελληνική στάση έναντι του τουρκικού αιτήματος εντάξεως υπαγορεύτηκε από παράγοντες τελείως διαφορετικούς από εκείνους που διαμόρφωσαν τη στάση των άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Οι υποστηρικτές της Τουρκίας ελάμβαναν υπ' όψιν τη γεωστρατηγική της σημασία, τις επενδυτικές δυνατότητες που προσέφερε και προέβαλαν τις κατασκευές ότι η ένταξη της Τουρκίας ως μετριοπαθούς μουσουλμανικής χώρας θα συνιστούσε μία γέφυρα προς τον ισλαμικό χώρο, ότι η τυχόν άρνηση θα εξελαμβάνετο ότι υπηγορεύετο από αντι-ισλαμιστικές διαθέσεις, ότι η Τουρκία θα διηκόλυε την ευρωπαϊκή πρόσβαση στον χώρο της Μέσης Ανατολής. Σημειώνεται ότι ουδείς των υποστηρικτών της Τουρκίας προέβαλε την θέση ότι η Τουρκία ΑΞΙΖΕ να γίνει μέλος της ΕΕ, λόγω επαρκών επιδόσεων σε τομείς όπου η Ευρώπη απιδεικνύει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και δραστηριότητα.

Οι αρνητές της τουρκικής υποψηφιότητας προέβαλαν αντιθέτως επιχειρήματα όπως

Τα οικονομικά προβλήματα της Τουρκίας και το εξαιρετικά υπανάπτυκτο ωρισμένων περιοχών της, παράγοντες που θα είχαν σαν συνέπεια τη μαζική εισροή κεφαλαίων εκεί, εις βάρος άλλων χωρών της ΕΕ.

το ενδεχόμενο της μαζικής νομίμου εισροής τουρκικού πληθυσμού στις πλιό εύπορες δυτικοευρωπαϊκές χώρες με αρνητικές συνέπειες, τόσο οικονομικές όσο και κοινωνικές.

Παρενθετικά σημειώνω ότι το προβαλλόμενο από μερικούς επιχειρήματα ότι η μαζική εισροή θα μπορούσε να αποτραπεί είτε με την μη εφαρμογή προκειμένου περί της Τουρκίας του δικαιώματος ελευθέρως εγκαταστάσεως ή με την εν πάση περιπτώσει υιοθέτηση μακροτάτου χρόνου αναστολής εφαρμογής του δικαιώματος αυτού, είναι τελείως έωλο. Το δικαίωμα ελευθέρως εγκαταστάσεως είναι βασικό στοιχείο του κοινοτικού κεκτημένου και κάθε προσπάθεια περιγραφής του θα ανετρέπετο ευχερέστατα από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

το πολυπληθές της Τουρκίας, που θα είχε άμεσο επίπτωση και στον συσχετισμό δυνάμεων στο ευρωκοινοβούλιο, όπου μετά από λίγα χρόνια η τουρκική αντιπροσωπία θά ήταν η αριθμητικά ισχυρότερη και θα ήταν ουσιαστικά αδύνατη η λήψη αποφάσεων χωρίς την έγκρισή της. Και θεωρώ αδιανόητο η Γερμανία να αποδεχθή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Αντιπροσωπεία πολυπληθέστερη και συνεπώς μείζονος επιρροής, από τη δική το;.

Υπάρχει και κάτι το ανομολόγητο: τα τελευταία χρόνια, σε ευρύτατα στρώματα του ευρωπαϊκού πληθυσμού έχει καλλιεργηθεί ένας γενικευμένος φόβος έναντι του μουσουλμανικού στοιχείου . Γι' αυτούς , το ενδεχόμενο εντάξεως μιάς τόσο πολυπληθούς ισλαμικής χώρας, ο πληθυσμός της οποίας έχει αποδείξει ότι δεν αφομοιώνεται στο δυτικό περιβάλλον, αποτελεί λόγο βαθυτάτης ανησυχίας.

Οι θέσεις αυτές των ευρωπαϊκών χωρών είτε υπέρ είτε κατά της εντάξεως της Τουρκίας, έχουν κάτι το κοινό. Διαμορφώνονται επί τη βάσει μη μεταβλητών δεδομένων. Ο,τι και να συμβεί, η Τουρκία θα είναι πολυπληθής, μουσουλμανική χώρα, με δεδομένη γεωγραφική θέση, με δεδομένα οικονομικά μεγέθη. Είναι πιά θέμα των κατ'ιδίαν κυβερνήσεων να σταθμίσουν τι, κατα την γνώμη τους υπερισχύει.

Τα κριτήρια της Ελλάδος είναι διαφορετικά. Η Ελλάς δεν έχει παγκόσμια γεωστρατηγικά ενδιαφέροντα, ώστε η θέση της Τουρκίας να επηρεάζει την κρίση της. Οι οικονομικές σχέσεις αναπτύσσονται εν πάση περιπτώσει, τώρα που επικρατεί μιά κάποια ύφεση στις διμερείς σχέσεις.

Η ελληνική στάση έναντι της τουρκικής εντάξεως διαμορφώνεται με βάση την τουρκική συμπεριφορά έναντι της Ελλάδος. Εξαρτάται, δηλαδή, από μεταβλητά δεδομένα. Η Ελλάς αποφασίζει, όχι με βάση «τι είναι» η Τουρκία αλλά με βάση «τι κάνει».

Για τον λόγο αυτό, ευθύς αφ' ότου ετέθη θέμα τουρκικής εντάξεως στην ΕΕ, η Ελλάς έθεσε σαν προϋπόθεση την συμφώνου γνώμης της την μεταβολή της τουρκικής στάσεως απέναντι της.

Υπήρχε βεβαίως και η άποψη ότι η Τουρκία δεν έπρεπε επ' ουδενί λόγω να ενταχθή στην Ευρώπη. Η άποψη αυτή βασιζόταν σε λόγους ιστορικής αντιπάθειας, όσο και αν εμφανιζόταν, για λόγους ευνόητους καλυμμένη ως στάση που προασπιζόταν την ευρωπαϊκή ταυτότητα –η Τουρκία δεν είναι ευρωπαϊκό κράτος, άρα δεν έχει θέση στην Ευρώπη.

Η απόλυτα αρνητική αυτή στάση δεν υποστηρίχθηκε επισήμως από κανένα από τα κόμματα εξουσίας, όσο και αν κατ' ιδίαν στελέχη τους μπορούσαν να την υποστηρίζουν σε ιδιωτικές δηλώσεις. Αλλως, περιοριζόταν σε κύκλους συζητήσεως χωρίς ιδιαίτερη πολιτική απήχηση και που πάντως δεν είχαν πολιτικές ευθύνες,.

Η πολιτική της υποστηρίξεως εκ μέρους της Ελλάδος –αν και θα προτιμούσα να μιλάγαμε όχι για υποστήριξη αλλά απλώς για αποδοχή -της τουρκικής εντάξεως στην ΕΕ, υπό την προϋπόθεση της μεταβολής της στάσεως της Άγκυρας έναντι της Ελλάδος στηρίζεται σε ένα λογικό σκεπτικό. Όταν έχεις ένα επίφοβο, εριστικό και επεκτατικό γείτονα και τα περιθώρια βοήθειας εκ μέρους τρίτων είναι, υπό τις καλύτερες συνθήκες, περιορισμένα, είναι σκόπιμο να αποπειραθής κανείς, κατά την τρέχουσα έκφραση, «να εξημερώσει το θηρίο».

Το ερώτημα που τίθεται, βεβαίως, είναι πώς το εξημερώνεις; και, δεύτερον, εξημερώνεται; Και, αν ναι, μέχρι ποίου βαθμού;

Η αρχική γραμμή ότι έπρεπε η Τουρκία από μόνη της να μεταβάλλει την πολιτική της και ΤΟΤΕ θα συγκατετίθετο η Ελλάς στην έναρξη της όλης διαδικασίας απέτυχε. Όχι μόνο δεν μετεβλήθη η τουρκική πολιτική αλλά η Ελλάς ήταν αυτή που εμφανιζόταν πρωτοστατούσα στην άρνηση της Ευρώπης, καλύπτοντας όλους τους υπολοίπους που είχαν αντιρρήσεις αλλά δεν τις προέβαλαν, μιά και η Ελλάς ήταν αυτή που είχε αναλάβει από μόνη της τον όλο του «κακού».

Η πολιτική αυτή μετεβλήθη με την Συμφωνία του Ελσίνκι με την οποία ανεγνωρίσθη στην Τουρκία καθεστώς υποψηφίας χώρας και στη συνέχεια άρχισαν οι διαπραγματεύσεις με την Τουρκία. Δεν είναι του παρόντος να αναλύσει κανείς τα υπέρ και τα κατά της συμφωνίας αυτής, η οποία έχει αποτελέσει και αντικείμενο εσωτερικής πολιτικής διαμάχης στην Ελλάδα. Προσωπική μου γνώμη είναι ότι οι υποστηρικτές της έχουν κατά πολύ υπερεκτιμήσει τα πλεονεκτήματα της, αλλά χρειάζεται πολύς χρόνος για να αναπτύξει κανείς την θέση αυτή.

Με βάση τα δεδομένα αυτά, το ερώτημα για τις επιπτώσεις από μία ενδεχομένη ένταξη της Τουρκίας, όταν η πολιτική της Ευρώπης έναντι της μεταβληθή, δεν είναι απλό. Θα προσπαθήσω να το αναλύσω όσο γίνεται πιο ρεαλιστικά, επιμένοντας στο τι είναι πιθανόν να γίνει και όχι τι θα θέλαμε.

Πάγια επιδίωξη της Τουρκίας είναι η ένταξη με τις λιγότερες δυνατές μετακινήσεις από τις σημερινές της θέσεις. Αλλά, ακόμη και αν επρόκειτο να στερήσει σε τροποποίηση της σημερινής τουρκικής πραγματικότητας, αυτή θα αφορούσε θέματα που συγκινούν την μεγάλη πλειοψηφία των κοινοτικών όπως ανθρώπινα δικαιώματα, ελευθερία το τύπου, βελτίωση των συνθηκών

διαβιώσεως της Κουρδικής μειονότητας –τομείς στους οποίους η σημερινή κυβέρνηση έχει ήδη κάνει αξιοπρόσεκτα βήματα. Οι πιθανότητες όμως, όπως στο πλαίσιο ενταξιακών διαπραγματεύσεων, μεταβάλλει την πολιτική της στά μείζονα θέματα που ενδιαφέρουν την Ελλάδα είναι μηδενικές. Και αυτό γιατί γνωρίζει πολύ καλά ότι τα θέματα αυτά ενδιαφέρουν την Ελλάδα και μόνο. Οι υπόλοιποι Κοινοτικοί αδιαφορούν, όπως στην πράξη αδιαφορούν για την σκαιά παραβίαση εκ μέρους της Τουρκίας των έναντι της Κύπρου υποχρεώσεων της, που προκύπτουν από την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Υπό τις συνθήκες αυτές ας δούμε ποιές μπορεί να είναι οι επιπτώσεις για την Ελλάδα από μία ενδεχομένη ένταξη της Τουρκίας.

Πρέπει να διακρίνουμε μεταξύ των γενικών επιπτώσεων και εκείνων που αφορούν αποκλειστικά την Ελλάδα. Οι γενικές επιπτώσεις έχουν αναφερθή εν τάχει προηγουμένως. Η μείζων επιρροή που θα αποκτήσει η Τουρκία τόσο στην Επιτροπή όσο και στο Ευρωκοινοβούλιο, η μεταβολή της διοχετεύσεως των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων και το δικαίωμα για ελεύθερη επικοινωνία και εγκατάσταση. Όλα αυτά αποτελούν εξελίξεις δυσμενείς για την Ελλάδα.

Η ελεύθερα επικοινωνία και εγκατάσταση θεωρείται από πλείστους ως το μείζον πρόβλημα καθώς βλέπουν το ενδεχόμενο εισροής δεκάδων χιλιάδων και εγκαταστάσεως κυρίως σε νησιά του Αιγαίου με συνέπεια την μεταβολή της πληθυσμιακής συνθέσεως. Προσωπικά, περισσότερο με ενοχλεί τό ενδεχόμενο επιστροφής των στερηθέντων στη Θράκη της ελληνικής ιθαγενείας, με συνέπειες που δεν μπορώ να προβλέψω.

Σε ό,τι αφορά τις επιπτώσεις της εντάξεως στα ζητήματα ιδιαιτέρου ελληνικού ενδιαφέροντος πρέπει να διακρίνουμε, αναλόγως των συνθηκών υπό τις οποίες θα έχει ενταχθή η Τουρκία και που θα ευρίσκονται οι ελληνοτουρκικές σχέσεις την στιγμή αυτή.

Η πλέον ευνοϊκή για την Ελλάδα περίπτωση θα ήταν ένταξη της Τουρκίας ΜΕΤΑ την ικανοποιητική επίλυση όλων των διμερών θεμάτων. Θεωρητικά αυτό είναι αυτονόητο. Στην πράξη, είναι απίθανο γιατί η Τουρκία ποτέ δεν θα έστεργε στην απεμπόληση της από δεκαετιών πολιτικής της έναντι της Ελλάδος έναντι μιας εντάξεως πού, στην τελευταία ανάλυση, δεν θα εξηρατο μόνο από την ελληνική βούληση.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε το εξής: η πολιτική της Τουρκίας έναντι της Ελλάδος δεν έχει καθορισθεί από μία και μόνη πολιτική παράταξη, ώστε να είναι επιδεκτική μεταβολών ανάλογα με το ποιο κόμμα είναι στην εξουσία. Έχει υιοθετηθεί ως εθνική πολιτική και τηρείται απαρεγκλίτως από όλους, ανεξαρτήτως αν υπάρχουν διαφοροποιήσεις στην οξύτητα εφαρμογής της. Σε μας, αντιθέτως, κάθε νέα κυβέρνηση αισθάνεται τελείως ελεύθερη να ανατρέψει βασικά σημεία της εξωτερικής πολιτικής, μόνο και μόνο επειδή έχουν υιοθετηθεί από την προηγούμενη...

Εάν υπάρξει ένταξη της Τουρκίας, το πιθανώτερο είναι ότι σε ό,τι αφορά τις ελληνο- τουρκικές σχέσεις θα υπάρχει ένα καθεστώς αβεβαιότητας. Ίσως να έχει αρχίσει κάποια διαδικασία είτε διαβουλεύσεων είτε –απίθανο- διαιτησίας, είτε κάποιας παραπομπής στο Διεθνές Δικαστήριο ωρισμένων εξ αυτών. Μια φόρμουλα δηλαδή που κάπως «βολεύει» οπτικά τα πράγματα, χωρίς να πηγαίνει στην ουσία του προβλήματος. Τί γίνεται τότε;

Στην περίπτωση, αυτή η όποια «διευθέτηση» θα έχει γίνει δεν θα αποτελεί παρά φύλλον συκής για την Ελλάδα και μάλιστα υποτυπώδες. Τα προβλήματα θα παραμείνουν, οι αμφισβητήσεις θα διατηρούνται οι αξιώσεις θα διαιωνίζονται. Και χωρίς να θέλω να παραστήσω την Κασσάνδρα, πολύ φοβούμαι ότι σε μια τέτοια περίπτωση, η μεγάλη πλειοψηφία των κρατων-μελών της Ενώσεως θα είναι πιο δεκτική στις θέσεις ενός μείζονος εταίρου από ότι σε εκείνες ενός μικροτέρου.

Υπάρχει βεβαίως και η αντίθετη άποψη. Ότι δηλαδή, η Τουρκία άπαξ και ενταχθεί στην ΕΕ θα ηρεμήσει και υπό την επίδραση των άλλων εταίρων θα μετεξελιχθεί σε ένα φυσιολογικό σύγχρονο κράτος, χωρίς εριστικές τάσεις έναντι των γειτόνων του. Η Τουρκία, δηλαδή, με βάση την κατασκευή αυτή, αφού έχει επιτύχει το μείζον δεν θα έχει λόγο να ασχολείται τόσο πολύ με την Ελλάδα.

Είναι μία άποψη. Η Τουρκία δεν μας έχει συνηθίσει σε τέτοιου είδους επί τα βελτίω μεταβολής της στάσεως της δωρεάν, αλλά τίποτα δεν μπορεί να αποκλείσει κανείς. Βεβαίως, αν αυτή η θέση είναι ορθή, τότε τα πλεονεκτήματα από την τουρκική ένταξη ξεπερνάνε κατά πολύ τα μειονεκτήματα της.

ΟΛΑ ΤΑ ΑΝΩΤΕΡΩ ΕΊΝΑΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΑ. Αυτό που προέχει από δικής μας πλευράς είναι η χάραξη μιας γραμμής και μιας πολιτικής που θα ελαχιστοποιεί

τις αρνητικές επιπτώσεις από μία ενδεχομένη τουρκική ένταξη. Πιστεύω ότι αυτή η γραμμή θα πρέπει να ακολουθεί τις εξής κατευθύνσεις.

Σε ότι αφορά την εν εξελίξει διαπραγμάτευση θεμάτων που είναι περισσότερο οικονομικής φύσεως, να διαπραγματευόμαστε με τρόπο που να διασφαλίζει τα συμφέροντα μας. Δεν πρέπει να μας τυφλώνει το μείζον θέμα ώστε να μη βλέπουμε τα πολλά ελάσσονα. Η διαπραγμάτευση γίνεται και αφορά όλο το εύρος των συμφερόντων της Ελλάδος. Και θα ήθελα να τονίσω ότι αν δεν πιστεύω ότι θα υπήρχε ελληνική κυβέρνηση που θα συγκατετίθετο στην ένταξη της Τουρκίας χωρίς κάποια διασφάλιση σε ότι αφορά τα διμερή, δεν μπορώ να αποκλείσω ότι η συγκέντρωση της προσοχής στον τομέα αυτό δεν θα μας τύφλωνε έναντι των συνεπειών που η ένταξη αυτή θα είχε για μας σε άλλους τομείς.

Ειδικότερα σε ότι αφορά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, θα πρέπει να επιδιώξουμε απαρεγκλίτως την μείζονα διασφάλιση, ότι η τυχόν ένταξη της Τουρκίας δεν θα σημαίνει και την δυνατότητά της να διαιωνίζει τα προβλήματα που μας δημιουργεί. Εάν δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί προκαταβολικά λύση τους, θα πρέπει να προβλεφθή στις συμφωνίες εντάξεως, διαδικασία για την επίλυση τους, η οποία, στο μέτρο του δυνατού θα προδιαγράφει το πλαίσιο για την διευθέτησεως των προβλημάτων. Και πάντως θα πρέπει να προβλεφθούν ρητοί και δεσμευτικοί κανόνες συμπεριφοράς και δεσμεύσεις σε διεθνή κείμενα τα οποία η Τουρκία δεν έχει αποδεχθή, όπως η Συνθήκη περί του Δικαίου της Θαλάσσης.

Τίποτε από αυτά δεν συνιστά πλήρη εξασφάλιση. Αυτό όμως που πρέπει να συνειδητοποιούμε είναι ότι εάν υπάρξει ένταξη της Τουρκίας αυτό θα σημάνει μία μείζονα αναστάτωση και μία τεραστία πρόκληση για την Ελλάδα σε όλους τους τομείς της κρατικής δραστηριότητας. Και θα πρέπει να φροντίσουμε –από τώρα– ώστε να ελαχιστοποιηθούν τα προβλήματα αυτά.

